



Firma Huba

TERJODEN

Op de grensscheiding Haaltert-Aalst (Erembodegem-Terjoden) aan het station van Haaltert ontwaren wij de firma naam 'Huba', enkele jaren geleden een bloeiende onderneming van landbouwmachines, wasmachines en tuinmeubelen.

In 1920 vestigde Ernest Baeyens zich op Terjoden, nadat hij in 1898 een atelier voor herstel van landbouwmachines opstartte in Denderhoutem.

Ernest (° Denderhoutem 20 juni 1884) was de tweede zoon van Octaaf Baeyens (° Denderhoutem 3 maart 1848) en van Marie-Theresia Eeman (° Denderhoutem 30 oktober 1853). Ze verloren drie kinderen door de gevreesde 'kroepziekte', één van zeven en twee van vier jaar.

Hun oudste zoon, Albert, werd landmeter. Hij liet een voor die tijd opvallend gebouw oprichten op Terlinden waar de familie zich vestigde.

De jongste zoon, Ernest, koos de richting landbouw en studeerde aan de Hogere Technische School te Bergen. Hij begon onmiddellijk als vertegenwoordiger van pinmolens en landbouwmachines voor een Limburgse firma tot hij zijn eigen zaak begon in een primitieve achterbouw aan het ouderlijk huis.

Vader Octaaf, een zeer gekend figuur in Denderhoutem, was hoofdonderwijzer en woonde in de Molenstraat. Zijn job en "zijn gemeenteschool" lagen hem nauw aan het hart, zodat strubbelingen tussen hem en het katholieke gemeentebestuur en de pastoor niet uitbleven.

Het gezin was zeer kristelijk en ondanks de soms bizarre praktijken van de pastoor bleven zij praktiserend en vele plooiën werden glad gestreken.

Octaaf Baeyens was een vurig propagandist van het gemeentelijk en officieel onderwijs. Hij schreef enkele werkjes die werden uitgegeven door het vooruitstrevende en liberale "Jules Vuylstekefonds", o.m.: "Het volksonderwijs in België, 1906", "De schoolstrijd in ons land" en "De schoolverwoesting in België, 1908" (1).

Ernest Baeyens, huwde met Emma De Coster, jongste dochter van Benoit (in de volksmond: 'Costerkes'), kantuitgevers uit de Ekent te Haaltert. Hij opteerde voor een gunstiger plaats voor de uitbouw van zijn projecten (ontwierp o.a. een stalen bietenmolen) en vestigde zich aan het station te Haaltert.

Naast een herberg en zijn constructie-atelier voor landbouwmachines, installeerde hij eveneens een weegbrug voor

kolen, pulp, kalk, dieren, enz..., waar ook de NMBS-diensten gebruik van maakten.

In Brussel startte hij in 1921 een constructieatelier 'Les ateliers du quai de l'industrie' waar o.a. schokdempers vervaardigd werden.

Door de mobilisering van Ernest tijdens de oorlog 1914-18 (hij werd opgeroepen

als onderluitenant en keerde pas midden 1919 terug) werden de activiteiten grotendeels stilgelegd. Na zijn dood in 1934 werd de zaak uitgebreid en geleid door zijn zoon Hugo, onder de naam HUBA. Hij specialiseerde zich in landbouwmachines, wasmachines en later tuinmeubelen. In de bloeiperiode kwamen er ruim 40 werknemers aan de bak.



Atelier, weegbrug en herberg (ca. 1925), v.l.n.r.

1. Kamiel De Meyer, zeer gekend figuur op Terjoden, richtte in 1921 de vermaarde wielervedstrijd in n.a.v. Kermismaandag
2. Richard Van der Niepen (de krik)
3. met paard: landbouwer August Schouppe (Denderhoutem),
4. Ernest Baeyens,
5. Jozef De Coster (Kerksken)
6. in deuropening: Emma De Coster

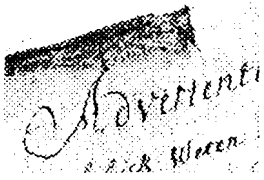
opname ca. 1930
v.l.n.r.

1. dochter van K. De Meyer
2. & 3. Hugo & Adelle Baeyens
4. wereldkapioene Elvira De Bruyn
5. stationschef
6. Richard Van der Niepen met dochter-tje van K. De Meyer
7. Martha Serbruyns
- 8 & 9. Emma De Coster en Ernest Baeyens.



(1) Julius Vuylsteke was voorzitter van het Willemsfonds van 1883-1896

Met dank aan Jozef Stockman en Hugo Baeyens
Willy De Loose



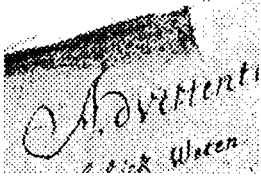
NOTARIS, MEIER, BURGEMEESTER PETRUS-JOANNES BUYL (Denderhoutem)

In ons tijdschrift maakten we al eerder kennis met P.J. Buyl. (1) Misschien was deze man wel Denderhoutems eerste notaris, lang voor onze gewesten tot het onafhankelijk België behoorden. In een andere bijdrage namen wij een brief van Buyl over, gedateerd 11 mei 1778. Het was een schrijven gericht aan de Geraardbergse abdij, zgn. in 't belang van de parochie. Buyl ontsloeg grafmaker Kieckens uit zijn ambt, eerder om bedenkelijke redenen. Nogmaals rezen er moeilijkheden als enkele lieden uit de Lebeke een parodie opvoerden ter ere van de burgemeester. Politierapport volgde op 22-23 augustus 1801. (2) Het was evenwel van bij aanvang van zijn ambt dat er moeilijkheden rezen en niet van de minste.

Toch nog even herhaald dat Petrus-Joannes Buyl in Nieuwerkerken - bij Aalst het levenslicht zag in het gezin van Laurent en Anne-Marie Lissens; dat was omstreeks 1748. Op 6 april 1769 kwam hij in Denderhoutem trouwen met Maria-Livina Cooman. Deze heel wat oudere dame was weduwe van Cornelis De Conseth. Zo meteen had Buyl al een stiefzoon, want uit het eerste huwelijk, aangegaan in 1762, hield Livina een jongen over: Judocus De Conseth. Deze bleef vermoedelijk jonkman, zoals een getypte copie van zijn testament ons leerde. Deze wilsbeschikking van Judocus De Conseth was allesbehalve betekenisvol: geen datum, geen bezittingen, alleen enkele algemeenheden. Wel diende zijn stiefvader het uit te voeren. Gebeurde dit ook ?

Wij kennen één zoon uit de tweede echt: Jozef Buyl. Vrij jong hield Petrus-Joannes er een notariskantoor op na. In maart 1772, hij was dan midden de twintig, tekende hij al als 'notaris publique'. Maar de ambities van de man reikten verder. Dank zij zijn goede relaties met de Denderhoutemse erfmeier, de Sadeleer, kreeg hij er een serieus openbaar ambt bij : Buyl werd erfmeier van Denderhoutem. De Haaltertse familie de Sadeleer had deze meierij gekocht van Graaf van Imbeecke .. "*volgens den hantoucken leenbouck van daete den 27 julij 1720; folio 38, verso*". (3) Erfmeier de Sadeleer liet ons een lijst na van de rijke inkomsten die aan het ambt kleefden. (4) Jozef de Sadeleer, opvolger van Jan, wou deze functie in 1772 afstaan aan de Denderhoutemse notaris Petrus-Joannes Buyl. De tekst van het aanstellingsdocument en de beëdiging lieten aan duidelijkheid niets te wensen over: "*... hebben den selven comparant (d.i. Buyl, nota van E.H.) naerdien gedaen den behoorelijcken ende gerequireerden eedt van meijer deser prochie naer alvooren tot dese geconstitueert geweest te sijnde van wegens Sr. Joseph de Sadeleer, erfachtig meijer der voors. prochie in extraordinaire vergaederinge desen 17^o 8bre 1772*". Ondertekenden deze installatie van Buyl tot meier van Denderhoutem : Burgemeester Frans Van Sinaeye en de schepenen Joannes De Cock en Jasper Ghijsels. (5)

Zoals gezegd liet de Sadeleer ons de renderende bronnen van inkomsten van



de Denderhoutemse meierij kennen. De meest verscheiden gebeurtenissen op de parochie deden de kassa van de meier rinkelen : “ ... van gevangenisstraf van drij daeghen, den meier heeft ontvangen twee grooten ... “ tot loslopende koeien, aan- en verkoop van onroerende goederen, erfeniskwesties, het houden van de “Kerckgeboden” (mondellinge mededelingen vanop de kerksteen of stichel). Alles rendeerte prachtig. Zo kon inderdaad het familiebezit der de Sadeleers flink aangroeien. (6)

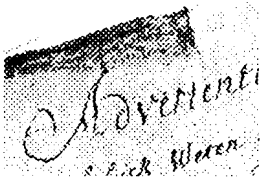
Was er met deze aanstelling iets misgelopen ? Enkele maanden nadien dook er een nieuw stuk op. (7) Omwille van zijn drukke bezigheden ontlastte Joseph de Sadeleer zich van de meierij te Denderhoutem. Hij stelde aan : “ ... tot de collaetie (= begeving van ambt) van de bedieninge der voors. meijerije in sijne plaetse te constitueeren Petrus-Joannes Buyl, notrs publ. ende bijdien insetenen der voors. prochie van Denderhauthem met volle macht ende authoriteyt van de selve meijerije met alle preëminente (= uitstekende) Baeten ende Emolumenten (= bijkomende opbrengsten) daer aen Clevende ... “. Buyl zal : “ ... compareeren voor Borgemeester ende Schepenen der voorn. prochie van Denderhauthem ende aldaer presteeren den eedt staende tot de collaetie van bedieninge der voors. meijerije ... “. De akte werd als volgt afgesloten met de handtekening van J. de Sadeleer : “desen 3^o meije 1773 ”. Later zullen twijfels oprijzen omtrent de wettelijkheid van deze aanstelling. We lazen in hetzelfde dossier dat er van de gezegde aanstelling geen spoor te vinden was. De heren van

Rotselaar - toen onze grote bazen onder Keizerin Maria-Theresia - noteerden: “ ... dat de erfachtige meijerije bedient wort sonder dat men weet in wat tittel door Petrus-Joannes Buyl woonachtigh te Denderhauthem ... “ De vraag werd gesteld of Buyl zijn ambt zou gekocht hebben. De Procureur van de Geraardsbergse abdij schreef : “ ... wat aengaet dat denselven Buyl voor de bedieninge met sekere somme soude beloft ofte betaelt hebben sulckx en gaet ons niet aen ... “. (8) Hoe dan ook : meier Buyl ging aan de slag, met grote macht bekleed.

Het zou blijken dat hij aan de zware verantwoordelijkheid van het ambt niet zwaar tilde! De talrijke schriftelijke getuigenissen waren duidelijk. Het financieel aspect zal ons in verband met Buyls activiteiten onberoerd laten. Er waren andere zaken !

Buyl lapte de wettelijkheid van voorschriften wel eens aan zijn laars. Al van in den beginne negeerde hij het visum van burgemeester en schepenen op notariële akten. De heren van Rotselaar kwamen er achter : “ ... Buyl heeft hem ook gehazardeert van alleene pretense wettelijcke vercoopinge te hauden ten sterfhuyze van wijlent Jan De Backer op den 10^o 7bre 1776 beroepende het overstaen van wettelijckheijt sonder dat er nochtans wethouders present noch geroepen sijn geweest conforme de copie van authentique der selve vercoopinghe alhier gevougt sub n^oiiiij bij Buyl alleene ende door niemant anders onderteeckent...”. (9)

Indien we alle getuigenissen ernstig mogen nemen maakte Buyl zich schuldig aan dwaze plagerijen tegenover dorpsge-



noten die hem mogelijk niet zinden. Cornelis Neys beklagde er zich over dat zijn koeien door Buyl uit

de weide gehaald werden en dan in het bos van erfmeier de Sadeleer gejaagd werden. Op loslopende koeien op anderenmans eigendom stonden in die tijd ernstige boetes. Zo zou de Sadeleer dan allicht Neys aansprakelijk gesteld hebben voor de schade in zijn bossen. Die diende vergoed te worden. Maar Neys onderzocht alles nauwkeurig. Volgens betrouwbare bronnen, nl. Catharina Van der Straeten, Joannes Van der Straeten, Jan Beeckman, Marie Beeckman hadden ze " ... meyer Buyl met twee koy beesten van Cornelis Neys op de straete recht over het huys van Pieter D'Hondt zien trekken, ende dat hij, dito Buyl, aldaer d'een koy-beeste heeft geslaegen dat hij sijne stock in twee drij stucken heeft geslaegen ... ". (10)

Deze getuigen ondertekenden dit met een kruisje ("hun merck") gezien hun ongeletterdheid. De feiten hadden zich voorgedaan op 21 december 1772. Reeds eerder was een gelijkaardige verklaring geakteerd. Getuigen hadden gezien dat " ... deselve koybeeste soo d'apper geslaegen was, dat se is kommen te vallen met haar voorste beenen in de afgecapte boomen, dat alles onder het floucken ende sweiren van sacredieu mordieu ... ". (10)

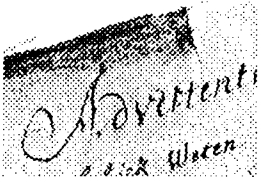
Maar Buyl zag de zaken anders : wat Neys en zijn zgn. getuigen vertelden was laster en leugen! Bijgestaan door pastoor Schepens zou hij zelfs 8 fl. aan Neys aanrekenen. Daarmede was de zaak van de baan. Neys kreeg een kwitantie van Buyl en er moest niet meer over gesproken

worden. Vermits dit vrij vroeg in de ambtstermijn van Buyl viel - 24 februari 1773 - zou men zich wel gedeisd houden uit angst voor de machtige Buyl !

Wat liep er in 1775 mis met de plaatselijke kerkrekeningen ? Deze dienden door het gemeentebestuur nagezien en naar de abt in Geraardsbergen gezonden te worden. Was men die vergeten ? Buyl haaste zich toch om aan de abt te laten weten : "... *Denderhautem sal passer en woensdag toecommende van smorgens ten 8 uren betrouwe dat degonne van de kercke d'Eerste wesen ...*". (11)

Uit verdere brieven en archiefstukken zou blijken dat Buyl op een ongewone manier geobsedeerd was door de gedachte aan een tweede onderpastoor op de parochie. Had hij met de abt van Geraardsbergen over die kwestie gesproken ? Het zou best kunnen. Vast stond dat die derde priester er niet zo meteen kwam. Wel kon gerust gesteld worden dat Buyl er zoveel te meer met de Denderhoutemse pastoor Schepens zou over gehandeld hebben. We vonden die mijnheer trouwens meer aan de zijde van Buyl.

Zo vielen we ineens in een ernstige kwestie: wie stond er aan de kant van de notaris en de pastoor, wellicht tegen de Geraardsbergse abt, om te ageren voor een tweede onderpastoor ? Zeker niet burgemeester Saman, noch schepen Ghijssels, in 1777 en later. Waardoor was Buyl zo gemotiveerd en hoe kwam het dat de man zich met deze idée-fixe in een zware strijd liet verwickelen, zonder enig perspectief voor hem ? Was het louter het edel motief aan de parochianen meer geestelijke hulp te verschaffen ? Dat is op



zijn minst twijfelachtig. Misschien had hij het meer op de abt gemunt? Deze had een aardig woordje

mee te praten in de aanstelling van de geestelijken op de parochie, al besliste uiteindelijk in zake benoemingen de aartsbisschop van Mechelen, waartoe Denderhoutem toen behoorde. Het was onvermijdelijk dat die abt heel snel achter de pogingen van Buyl kwam om vlug een onderpastoor bij te krijgen. De prelaat reageerde dan ook heel scherp. In een lang epistel, gericht aan de hoogste gerechtelijke instantie in den lande, de Raad van Vlaanderen, kloeg hij de manier van optreden van Buyl krachtadig aan :

1. De abt stelde vast dat Buyl zich de titel van "meier" toekende; was dit wel ten volle gewettigd?

2. Samen met enige aanhangers richtte Buyl zich " ... *sonder eenighe de minste authorisatie ... aen sijne Excellentie den Aertsbisschop van Mechelen ...*" om zijn zgn. noodzakelijkheid van een tweede onderpastoor te benadrukken.

3. Dit deden deze heren allemaal "*...sonder kennis van burgemeester ende schepenen, gegoede ofte notabele ...*", dus buiten de weet van burgemeester en schepenen.

4. Na de weigering van de aartsbisschop op hun verzoek in te gaan hadden zij op een sluwe manier van het misleide leenhof van Aalst toestemming gekregen om de zaak, op kosten van de parochianen, voor het hof te brengen, ten einde die eis meer kracht bij te zetten.

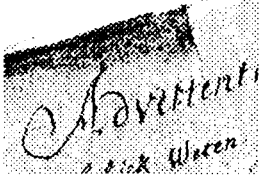
5. Vermits burgemeester Saman en schepenen Ghijssels, samen met andere gegoeden van de "prochie", aan de heren

van Aalst dringend verzocht hadden gemelde toelating aan Buyl en konsoorten in te trekken, was dit dan ook heel snel gebeurd, nl. op 28 april 1778.

6. Vaststellende dat Buyl en zijn adepten - ook pastoor Schepens liet zich misleiden - een onwettige samenroeping van de bevolking inrichtten, kon alleen maar de volkomen ongeldigheid van hun besluiten krachtadig gevorderd worden.

Na dit schrijven van de prelaat vernomen te hebben was het nodig deze "*volksvergadering*" van nabij te belichten. Het dossier Buyl bevatte twee stukken - zij noemden ze advertenties - waarin Buyl, met een paar schepenen, de parochianen opriep om een algemene vergadering te komen bijwonen in het huis en herberg van Joannes De Cock, ook schepenen, nabij de kerk. De vroede vaders hielden er hun gewone "*vierverschaar*" (d.i. zowat onze huidige gemeenteraad). Beide papieren waren ongedateerd, droegen geen enkele handtekening en waren zeker te wantrouwen, want bij het verschijnen las men al dat de bijeenkomst op dezelfde dag nog moest plaats hebben. Bovendien waren de zogenaamde inrichters van de vergadering geheel vervalst! De aanhef luidde: "*men gebiet ende laet weten een ieghelijck van weghens d'Heeren meijer, Borgemeester, Schepenen, pointers, setters, notabelen, groote gelanden ende voordere regeerders der prochie van Denderhauthem, dat men op hedent ten drij ueren naer noene precies*". (18)

Het heette verder in dit schrift dat mogelijks boetes zullen opgelegd worden, volgens de "*...placcaeten van haere Majesteijt...*". Het handschrift zou van Buyl zelf kunnen zijn.



advertentie. Er kon niet het minste gevolg gegeven worden aan wat er ook mocht beslist worden op die

tweede februari 1777, gezien de gehele onwettelijkheid waarin deze vergadering belegd werd. Op de eerste keerzijde van de fotocopie kwamen nog een hele reeks van handtekeningen voor van medestanders van de burgemeester. (o.m. Beeckman, Baeyens, Rumbaut, Wijnant, Van Muylem, Van der Paelt, Joannes De Pril, Adrianus Craenhals enz....) vermoedelijk die poging om hals gebracht door de reactie van de burgemeester.

Dit zou evenwel voor Buyl geen afstel van zijn voornemens betekenen. Er werd een nieuwe vergadering belegd; op dezelfde plaats. De affiche was praktisch helemaal de weergave van deze die al besproken werd. Toch was het resultaat niet zoals verwacht. Vooraleer het echter over die nieuwe samenkomst te hebben moet een andere gebeurtenis aangehaald worden, niet alleen omwille van haar belangrijkheid maar tevens omdat ze plaatsvond kort vòòr de tweede volksvergadering.

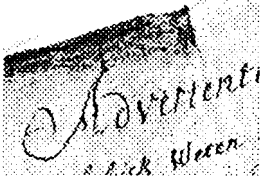
Uit een klacht, uitgaande van burgemeester P.-J. Saman, daterend onmiddellijk na de feiten van 30 april 1778 lichtten we een paar zware beschuldigingen "tegenover zijn meier P.-J. Buyl". De klacht werd gestuurd naar de Raad van Vlaanderen. (13) Vooreerst haalde Saman aan dat hij van niemand verbod kreeg als burgemeester wettelijke akten en dies meer te ondertekenen, taak die niet alleen zijn goed recht, maar ook een ernstige plicht was. Nu gebeurde het dat dezelfde burgemeester op de vergadering

van 30 april 1778 van meier Buyl onomwonden hoorde verklaren hem, burgemeester Saman, geschrappt te hebben in twee notariële stukken. Uiteraard voelde Saman zich niet alleen gekrenkt maar ook beschadigd. Dat luidde letterlijk zo : "*...In welke acten van onterffensisse ende erfensisse suppliantens naeme (Saman; nota E.H.) door den greffier signant was gestelt alles gelijk insgelijcks consteert met d' attestatie alhier oock gevougt, den suppliant alzoo troubleerende in sijne voors. possessie ende schaede doende*".(14)

Waarschijnlijk werd Buyl op de vingers getikt i.v.m. zijn optreden in die zitting van het schepencollege. Zinde hij verder op andere wraaknemingen tegenover de burgemeester, die hem blijkbaar niet genoeg ter wille was inzake de aktie tot het bekomen van een tweede onderpastoor ?

Wat er ook van zij, een opzienbarende "advertentie" verscheen op 25 mei 1778 (de datum werd door latere publicaties bekend) aan de kerkdeur. Zij hield in dat nog dezelfde dag zou vergaderd worden in het hus waar de "vierschaar" gewoonlijk samenkwam. Weer waren de aanstichters tot de vergadering : "*...d'heeren meyer, Borgemeester, Schepenen, pointers, setters, notabele, groot gelande ende voordere regeerders der prochie...*" Buyl misbruikte andermaal de functie van burgemeester en sommige schepenen, duidelijk om de goegemeente om de tuin te leiden.

Er was echter meer. Door wie werd de abt van Geraardsbergen om een delegatie verzocht op bedoelde vergadering en nog wel op voorhand, vermits de affiche 's morgens verscheen, om 's middags te



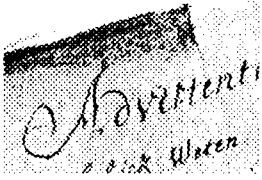
vergaderen ? Er was immers een schriftelijke toezegging van de abt, een Geraardsbergse delegatie te

sturen naar Denderhoutem. Op 19 mei 1778 verzekerde de prelaat een afvaardiging te zullen sturen, zijnde *"...onse religieus ende ontfanger heer Martinus Boijekens ende Sr. Petrus-Joannes Van Damme, couturier binnen de stad van Geeraertsberge ..."* Deze kregen opdracht alles goed te volgen en te onderzoeken op gemelde bijeenroeping *"...omme te waecken op al onse affaires die wij over onse abdij binnen de voorgemelde prochie sauden connen ofte mogen hebben..."*. De aanvang van het schrijven leerde ons dat niet Buyl, maar praeter (15) Frans De Clerck de uitnodiging deed. Uit latere stukken zou blijken dat De Clerck, aanvankelijk in 't geniep, steeds aan de zijde van Buyl stond. Zo kon verklaard worden dat de abt zich om de tuin liet leiden om toch deel te nemen aan de (onwettige !) vergadering door Buyl belegd op 20 mei 1778. Mogelijk had pastoor Schepens Buyl gesteund in deze zaak. Procureur Gheerbrant, in dienst van de abdij, schreef over pastoor Schepens : *"... onder deze persoonen (die de aktie van Buyl steunden, nota van E.H.) bevint men den pastor den welcken t'saemen met de voordere heesschers colluderen omme waere mogelijk zijn ledigh... te hauden ende sijn te ontslaen van sijne devoiren, boven dat bijnaer alle de pretense gecompareerde sijn seer gemeyne lieden ..."*. (16)

Dezelfde bewuste avond reageerden burgemeester Saman en eerste schepenen Ghijssels al heftig op de samenroeping. Terecht, vermits zij *"...noijt behoorelijk*

nochte competentelijck en sijn geroepen geweest nochte met hunne medeconfraters schepenen daerover gesproken ...". Geen datum, wel las men bij de aanhef *"... de pretense generaele convocatie op hedent..."* dus 20 mei 1778. De abt ging vermoedelijk heel behoedzaam te werk tegenover meier Buyl. Vast stond dat hij op de hoogte was van een soort volmacht die Buyl had weten te veroveren *van de heren gedeputeerden der twee steden in den lande van Aalst*". (17) Buyl had hiertoe nogmaals de namen van de burgemeester, van schepenen Ghijssels en andere gegoeden misbruikt. De abt had weet van een voorlopige intrekking van die autorisatie op 28 april 1778. Die intrekking moest definitief worden want Buyl had het aangedurfd een onwettige vergadering te beleggen, waarover hij, de abt, zich bij de Raad van Vlaanderen had beklaagd. Ook procureur Gheerbrant deed zijn duit in het zakje: Buyl was geenszins gemachtigd zo'n vergadering te beleggen, omdat zoiets - en vooral de manier waarop Buyl dat fikste - volkomen strijdig was met de plakaten van Hare Majesteit. (18) Nadat een paar weken verlopen waren had meier Buyl zijn verweer opgesteld. Het dateerde van 19 juni 1778. De inhoud van Buyls epistel was eigenlijk vrij pover: hij verwees naar een mogelijke vergissing van de burgemeester : tijdens de vakantie van Sinksen mag men eenvoudig niet dagvaarden ! Op geen enkel punt raakte Buyl de kern van de zaak (19)

Wellicht zat men overal met de handen in het haar : hoe uit dat Denderhoutems wepennest geraken ? De prelaat verweerde zich met zijn mogelijkheden, nadat ook hij door Buyl aangevallen werd om, naar het zeggen van deze laatste, de



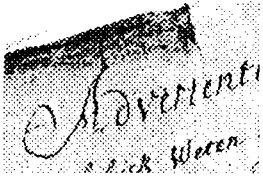
tweede onderpastoor in Denderhoutem moedwillig te weren, alhoewel hij, de prelaat, toch elk jaar de fabuleuze som van 7000 gl. aan tienden inde in Denderhoutem alleen. Het onderhoud van de onderpastoor viel grotelijks ten laste van de groot tiendheffer en dat was de abdij van Geraardsbergen.

In Aalst hadden de gedeputeerden de volmacht van Buyl niet meer hernieuwd. De grote gezagdragers, de Heren van Rotselaar, waren nu van veel zaken op de hoogte. Zij meenden een salomonsoordeel te vellen : *“we gaan de ganse schepenbank afschaffen en vernieuwen, behalve de erfmeier de Sadeleer”*. Er werd onmiddellijk een nieuwe *“wet”* aangevuld. Een wettige vergadering, volkomen in orde volgens alle bestaande wetgevingen, gebruiken en geplogenheden, had plaats op 27 juni 1778 in het gewoon lokaal van *“vergaederinge van vierschaere”* zijnde de herberg van schepen Joannes De Cock, op het dorp. De magistraten werden samengeroepen op bevel van de heren van Rotselaar. Deze *“maeninge”* werd uitgevoerd door de officier in Denderhoutem, Philip Scheerlinck. De volgende kwamen opdagen: burgemeester P.J. Saman; Jasper Ghijsels, Judocus Goubert en Adriaen Backaert, schepenen. Ook aanwezig: baljuw Ludovicus Van den Bruele met de officier Philip Scheerlinck: zels de *“bedienende”* meier P.J. Buyl was present !

Zoals gepland werd de ganse schepenbank bedankt, d.i. afgeschaft, dus onbestaande. Tevens werd aan Buyl een boodschap van de Heren van Rotselaar onverhandigd. (20) Onder de afgedankte

schepenen bevonden zich uiteraard ook Buyls trouwe mannen : Philippus Jacobus 'T Kint, Martinus De Kerpel, Joannes De Cock en Lauwerijs Sunaert. Terstond werd in de tegenwoordigheid van Buyl en de verantwoordelijke griffier Vereertbruggen, de nieuwe magistraat aangesteld. Saman bleef burgemeester ; de nieuwe schepenen waren Jaspas Ghijsels, Judocus Goubert, Adriaen Backaert, Frans Beeckman, Judocus Van Muylem (zoon Judocus) en Michiel Van der Paelt. Zoals duidelijk bleek had Buyl niemand meer in de nieuwe schepenbank ! Naar aloude vereiste werd aan de aanwezigen door de baljuw gevraagd de opgelegde eed af te leggen in handen van de bedienende meier. Hiertoe werd Buyl dus uitgenodigd. Maar Buyl weigerde die eden af te nemen ! Hierop ontspoon zich een langdurig en vinnig debat tussen meier Buyl en baljuw Van den Bruele. Slotsom: geen eedaflegging. Dit ging - aldus het document - gepaard met *“...vele injurieuze worden soo van sweiren vloeken als andersints...”* vanwege Buyl (21). Op bevel van de baljuw kwam officier Scheerlinck tussen en, in tegenwoordigheid ook van J.Bt Van Malder en Petrus De Winter, nodigde hij, officier Scheerlinck, nogmaals Buyl uit zijn plicht te doen en de nieuw-aangestelden te beëdigen. Dit werd door Buyl spottend afgewezen, bovendien begon hij allen belachelijk te maken. Hierop verwijderde Buyl zich in een aanpalende kamer en zou zich daar dan zwaar beschonken hebben, zodat hij *“...een weynig daer naer onder de taefel in slaep is gevallen...”* Waarschijnlijk zijn allen vertrokken.

In feite bleef de *“prochie”* (d.i. de gemeente) op dat ogenblik zonder bestuur. Lang kon dat niet gedoogd wor-



den. Vier dagen nadien, op 1 juli 1778 werden allen weer ter "vierschaere" genood. Hetzelfde scenario speelde zich af: bedanking van de "...oude weth" en aanstelling van de nieuwe. Wederom werd "...van 's heerentweghe den voorn. mejer gevraegt of hij de voorn. wethauderen verstant in eede te stellen...". Buyl antwoordde dat hij dat niet refuseerde maar daartoe eerst alle andere voorwaarden moesten vervuld worden zoals "...Haere Maj. placcaeten en regelementen voorhouden..." Maar de baljuw begreep dat niet en noemde de argumentatie van Buyl "...sicanen ende refus...", d.i. Chicaneren (= vitten) en weigerde. Daarop nam de baljuw zelf de eed af van de nieuwe wethouders.

Maar hiermede was de kous lang niet af ! Reeds de volgende dag, 2 juli 1778 kwam de nieuwe schepenbank samen in het gewoon lokaal van De Cock. Ook Buyl kwam er op af, gewapend met een "fusique", dat hij op de tafel legde. Volgens schriften uit die bundel, was Buyl, uitzinnig van woede, zich te buiten gegaan aan allerlei brutaliteiten. De geviseerden lieten zich niet uit hun lood slaan en bleven ostentatief ter plaatse. Hierop riep Buyl dan zijn - weliswaar afgedankte schepenen - binnen. Zijn hierop ingegaan : T'Kint, De Cock en De Kerpel. Maar ook procureur Schipdaele was binnengetreden. Hij deed vaststellingen. Dat zinde Buyl niet, bewerende dat de nieuwe schepenbank onwettig zetelde. Allen gingen huiswaarts.

Volgend tafereel : 6 juli 1778. "... ten seven ueren s' morgens ... " ten huize van De Cock. De kerkrekeningen werden

voorgelegd aan de aanwezigen. Wie waren dat ? De ganze nieuwe schepenbank, maar ook Buyl met zijn vier schepenen, alsmede pastoor Schepens en de heer Landsdeken. Wanneer Buyl poogde - met aan zijn zijde de pastoor en de vier afgezette schepenen - de kerkrekeningen te laten onderzoeken, trad plots baljuw Van den Bruele binnen. Deze verbood formeel de onwettige schepenen te ageren en behandelde met het wettig schepencollege de dagorde. Van deze zitting werden de notulen geacteerd op 11 juli 1778 en ondertekend door Saman, Ghijsels, Backaert, Beeckman, Judocus Van Muylem en Michiel Van der Paelt. De acte werd nog eens voorgelezen en voor waarheid ondertekend op 14 juli 1778 door schepenen Judocus Goubert. Buyl en zijn maats tekenden niet.

Edgard Huylebroek

- (1) zie artikels in ons tijdschrift 1984, 1985, 1986 en 1989.
- (2) zie artikels in ons tijdschrift 1984, 1985, 1986 en 1989.
- (3) Stadsarchief Aalst, bundel nr. 15206
- (4) Stadsarchief Aalst, bundel nr. 15206
- (5) R. A. Beveren. Land van Rotselaar, Denderhoutem, benoemingen, nr. 1000
- (6) zie genealogie der familie de Sadeleer in het " Land van Aalst ", 1986, pag. 119.
- (7) S.A. Aalst, nr. 15209.
- (8) idem nota (2)
- (9) S.A. Aalst, nr. 15209, brief van Jonker de la Tour Tassis en konsoorten, Heren van Rotselaar, aan de Raad van Vlaanderen, 9 september 1778.
- (10) idem 2, bundel Buyl.
- (11) S.A. Aalst, nr. 15206, dossier Buyl.
- (12) S.A. Aalst, zelfde bundel, nr. 15208
- (13) S.A. Aalst, bundel Buyl, nr. 15208
- (14) S.A. Aalst, bundel " Het leenhof te Aalst ". nr. 13513
- (15) Praeter : officieel ambt tijdens het oud regime: zowal onze veldwachter.
- (16) S.A. Aalst, bundel nr. 15208.
- (17) Deze twee steden waren Aalst en Geraardsbergen.
- (18) S.A. Aalst, zelfde dossier nr. 15208.
- (19) S.A. Aalst, bundel Buyl, nr. 15206.

(wordt vervolgd)

Onze streektaal onder de loep

Medeklinker W vaak genegeerd.

Een dialect onderscheidt zich van zijn standaardtaal door het gebruik van exclusieve woorden (die soms eng plaatsgebonden kunnen zijn) en de platvloerse vervormingen van oorspronkelijke klanken.

Het Haaltertse maakt daarop geen uitzondering. Het distantiëert zich integendeel nog meer van het AN door het om de haverklap afstoten van klinkers en medeklinkers.

Daarbij denkt men in eerste instantie aan de groteske lotgevallen van de *d*, reeds behandeld in een vorige bijdrage.

Met de aan te blazen *H* is het al niet beter gesteld; die komt nooit ofte nimmer aan bod, noch vooraan noch midden in een woord: “*A èlpt eer onderd oenjer’n opagen*”. Al is dit niet specifiek Haalterts te noemen.

Het wegvallen van de doffe *E* in de uitgang *EN* is dat grotendeels wel, meer bepaald na de medeklinkers *D* of *L* of *N* of *R* of *S* of *T* (*bord’n, vall’n, bènn’n, boer’n, loët’n*).

Evenmin komt de *T* in de vervoeging 2de en 3de persoon enkelvoud tegenwoordige tijd tot zijn recht (*ge lèp nor ousj, a kom weer*). Alleen voor een klinker laat hij zich horen, al of niet gemilderd tot *D* (ze lèpt atted, a komd iejest).

Wat de *T* van *Niet* betreft: die haalt zijn gram uitsluitend als eindletter van een zin. Nog erger is het gesteld met de *T* van *Wat*

en *Dat*: die laat het gewoon afweten of verwatert tot *D* voor een klinker (*wad over...*, *dad anders...*), zelfs tot *DD* op het einde van een zin (*ja wadde, wie zegt dadde?*). Wel klinkt hij even door in “*dat hij- detj e*”. En tenslotte de *T* van *Met*: gewoon onbestaande.

Maar dat is lang niet alles. Er is de medeklinker *W* die de Haaltenaar blijkbaar een complex bezorgt. Want van de circa 35 woorden op *AUW*, *OUW*, *EEUW*, *UW* of *IEUW* krijgt hij amper een drietal keren voet aan de grond, nl in *eeuw-iejew*, *meeuw-miejew* en *zenuw*. Voor de rest blijft hij op zijn honger. *AUW*, *OUW* en *UW* worden verrassend *AA* (*klauw-klaa*, *mouw-maa*, *schuw-schaa*). Maar er zijn opmerkelijke varianten: *blauw* wordt *blaa* of *blaad*, *grauw-graad*, *nauw-naa* of *naad* of *naas* (‘*t stèk naas*), *rauw-raa* of *raad*, *vouw-vaag*, en *auw* zelfs *paoe*. *Snauw* maakt de grote uitzondering met *snawwe*. *Uw-aa*, *duw-daag*, *ruw-raa* of *raad*, *spuw-spaag* zijn de andere voor de uitgang *UW*, die in *zwaluw* moet wijken voor *OM* (*zwoëlom*).

“*Nieuw*” houdt het bij “*nie*” voor een medeklinker en “*nied*” voor een klinker: ‘*n nie kliejed*, ‘*n nied immen*.

En wat, tenslotte, uitgang *EEUW* betreft: op de 3 uitzonderingen na (naast *eeuw-iejew*, *meeuw-miejew* ook nog *spreeu-sprie*) vervormt die tot *IEJE* (*leeuw-lieje*, *sneeuw-snieje*). In de verlenging van de laatstgenoemde drie voorbeelden blijft de *W* ook achterwege: *spriejen*, *liejen*, *sniejen*.

In 't midden van een woord houdt hij zich relatief sterk: truweel-*trawiejel*, geweer-*gewèjer*, e.a. Behalve dan in: nie-uws-*nies*, clown-*kloon*, tarwe-*teiref*, erwt-eirt, gruwen-*graan*, zenuwen-*zeen'n*, gruwelijk-*gralek*, schabouwend-*schabalek*, huwelijk-*aalek*, kwartier-*kottier*, benauwend-*benalek*, kwaad-*koëd*, dikwijls-*dikkes*. Ook het Verleden Deelwoord van de werkwoorden op WD moet hem inleveren: geduwd-*gedagen*, gesneeuwd-*gesnietj*.

Zelfs als beginletter moet hij het voor één keer afleggen tegen de G: woensdag-*goesjtag*. Dan weer gooit hij het op een akkoordje met zijn kleinere broer, de V, in nieuwjaar-*nievejoër*, schreeuwen-*schriejeven*.

Is de W dus meestendeels taboe in ons dialect, toch neemt hij enkele keren spetterend weerwraak, namelijk in *dubbeldowwel*, *krabben-krawwen*, *sloebersloewwer*, *babbelen-bawwel'n*, *grabbelen-grawwel'n*, *knabbelen-kawwel'n*, *tobbetowwen*, waar hij het speciaal op de B als slachtoffer gemunt heeft.

Gilbert Redant.

Bijvoegsel bij

"Idioticon Groot-Haaltert dialect"

Enkele nieuwe woorden.

Kliejem: leem
 Zot(kaartspel): boer
 Presies: gelijkend op
 Opgewèjerd: uitgenomen
 Aalegedier'n: gedurig, herhaaldelijk
 Oeëgmiejester: oogarts
 Omstippel'n: lichtjes omspitten
 Vèjerink: gevederte
 Lap: knal, slag
 Deel: dennenhout
 Zèkken: zulke
 Betroupen: opdoen van ziekte

Biejest'n: dieren, vuil in neus
 Moëkes: (in huid)
 Outjsleer'n: uitglijden
 Moeësken: morsen, knoeien
 Sikaneer'n: vitten
 Titteldojf: tortel
 Beste dingen: zondagse kledij
 Pardeblee:(pas redoublé) stapmars
 Doenjelek: doenbaar
 Blaffetier: vernsterblind
 Awê: hewel
 Nogzoveel: dubbel zoveel
 Achternoër: nadien
 Oewelèchteg: hobbelig
 Poeës: pauze
 Dwês: dwars, koppig
 Toeken: tikken tegen ruit
 Snokken: rukken
 Tietrio:(teinture d'iode) jodiumtinctuur
 Reklameer'n: protesteren, vitten
 Wittebroeëd: wit brood
 Afstrouën: ontkennen
 Root: rij
 Zeerzak: valsspeler
 Bèjerstik: beerton
 Lieje: leeuw
 Snieje: sneeuw
 Vallink: verkoudheid
 Tiskelicht'ndonker: valavond
 Alèsj niet: niet eens
 Alisj: aleens

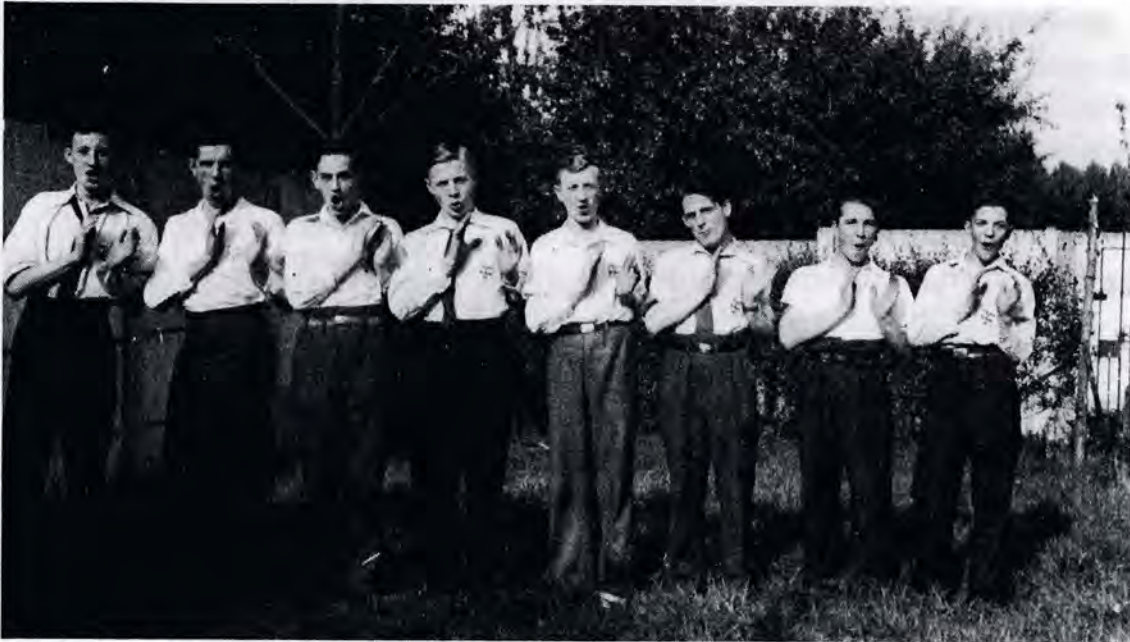
Gezegden.

De windje god om rêger: er komt regen
 Vir e lief dingen!: asjeblijft!
 Mē docht...: ik had de indruk
 A fretj zën kas op: (van misnoegen)
 Tas naa mēn zakken af: ik weet het niet
 A eed op zē kliejed gekregen: hij heeft verloren
 Vaal kas va mouken: belangrijk vinden
 En giejel dan bataklank: en de rest
 't Ken der outj kommen: brengt op
 Da goët over zën aat: dat is teveel
 Z'es op gank: ze komt af
 Rote mouken: veel praten over iets
 Oe zitt'nt?: hoe gaat het?
 Jómmer ik toen: doe ik zeker
 Z'ëntjer om gedoën!: opzettelijk
 Rootaf goën: geleidelijk
 't Stèk naas: het moet juist zijn
 't Zal a voër'n: er zal veel veranderen voor u
 D'èltj van touëd: meestal
 Medj' aa: ga weg
 T'alven: in 't midden
 't 'n Kē ni miss'n: niet te verwonderen
 't Was te peiz'n: het was te verwachten
 Peis ne kiejer!: niet waar, zeker!
 Boeffe nen ënn'n!: uitroep bij schokgebeuren
 Aaal wat dat d'n emel geve kēn: heel veel
 't ès lèpsaas: misnoegd
 Gin oërdegēd in ëmmen: geen kwaad in zien
 Bogozzje mouken: opscheppen, dwaas doen

Gilbert Redant

Herinneringen...

Enkele kajotters bij een eerste 'jioe-jitsoe' oefening? Een opname uit 1938...



v.l.n.r.: Remy Boeykens; Alexis De Deyn; Paul Schandevijl; Remy Mally; Frans De Pauw; Jules De Meyer; Frans Van Cauter en Frans Van Impe.

(Met dank aan Jozef Mertens.)
Willy De Loose

Diepe Straten te Denderhoutem beschermd

(Min. Besluit van 2 maart 1994)

De Diepe Straten zijn grotendeels holle wegen, die zich zowel op het grondgebied van de gemeente Ninove als van de gemeente Haaltert (deelgemeente Denderhoutem) situeren. Het betreft gedeelten van de huidige Ruybroekbaan, de Ruybroekveldbos, de Lindendreef en Terlinden.

Ontstaan en historiek

Holle wegen zijn een fenomeen dat zich uitsluitend voordoet in een heuvelend landschap met een vrij vroege menselijke occupatie. Hun oorsprong is te vinden in de karresporen, die in het onverharde wegdek op de helling in de winter en bij onweersbuien aan uitspoeling

onderhevig waren. Herhaalde berijding zorgde ervoor dat de ondergrond telkens weer werd losgewoeld zodat dit proces zich jaar na jaar kon herhalen. Geleidelijk aan ontstond zo een steeds markanter insnijding in de helling. Het ontstaan van de Diepe Straten van Ninove en Haaltert is waarschijnlijk gebonden aan de stichting van het Hof te Ruisbroek, een boerderij die in 1137 of 1140 door de Sint-Cornelius en Sint-Cyprianusabdij van Ninove werd opgericht. De bescherming van de nog bestaande exemplaren is geen overbodige luxe. Zoniet telt Zuid-Oost-Vlaanderen binnenkort geen enkele van de voorheen zo karakteristieke wegen. Dit zou voor het landschappelijk toerisme van negatieve invloed zijn, om nog te zwijgen van het historisch en esthetisch landschappelijk en natuurwetenschappelijk verlies. Bron: Jaarverslag Prov. O-Vlaanderen 1993-94, Gent 1995

Oprichting van een stampmolen te Heldergem in 1760

In april 1760 ontving de meyer van Heldergem een aanvraag van landbouwer-molenaar Gillis Buyse *“dat hij van intentie is op te richten ende doen stellen eenen peerdemolen om olie te stampen op de oost suyt seyde, genaemt het Veldeken ‘t Oom.”* Eventuele opposanten werd gevraagd *“hunne redenen van oppositie schriftelijk sullen te doen binnen behoortijcken teyde, jegens den meye 1760 toecommende inde vierschaere van heeren borgemeester ende schepenen der prochie.”* Meyer Peeter Scheerlinck liet de aanvraag aanplakken *“op den 27e april 1760, ter plaetse ordinaire, ten uytcommende vande volckeren uyt den goddelytcken dinst der hoogmisse.”* De meyer meldde op 3 juni dat *“voor ons niemant en is gecompareert ofte overgegeven en heeft eenighe mondelinghe ofte schriftelytke oppositiën tot het beletten vande erectie vanden selve oliemolen heeft gedaan.”* De gunstig geadviseerde aanvraag van Gilles Buyse werd bezorgd aan de heren gedeputeerden van de Staten van Vlaanderen, die uiteindelijk het octrooi afleverden. Gillis Buyse verdedigde zijn zaak ook voor *“de bailliu, borgemeester ende schepenen der prochie van Esche, lande van Aelst”* die op hun beurt geen bezwaar opperden tegen de oprichting van *“eenen peirdemolen tot het stampen van olie”* Hierna volgen de originele teksten van de bundel.

“Dit seyn de copien van kerckgeboden en requesten van den stampmolen als hij opgerecht is in het jaer 1760”

Men laet ons weten van wegens Gillis Buyse, insetenen der prochie van Helderghem, lande van Aelst, dat hij van intentie is op te richten ende doen stellen eenen peerdemolen om olie te stampen, op de oost suyt seyde, genaemt het Veldeken t’ Oom, hem compiterende gelegen binnen de selve prochie, in het geheel gelant, oost de straete, suyt ende west het goedt van d’ abdije van Anchijn, noort de kercke van Kersken, daerom bij desen geinterpelleert ende genotificieert alle de gone die hun daer jegens zouden verstaen te opposeren, dat sij deselve hunne redenen van oppositie schriftelijk sullen hebben te doen binnen behoortijc-

ken teyde, Emmers jegens den meye 1760 toecommende innde vierschaere van heeren borgemeester ende schepenen der prochie voorseyt op pene van te vervallen ende verstecken te sijn vande selve hunne redenen van oppositie ende dat den voornoemden Gillis Buyse op het profijt van dien sal versoecken ende richten wettelijcke acte declaratie vande voornoemde borgemeester ende schepenen om vorts te procederen tot het becoming het noodigh octroy van haere Majesteyt, sullende dese ten eynde voorschreven worden geafficeert om ieder aen wie het aengaen mag sijn hun naer te regulleren ende conformeren, versoekende hier van relaes informa om hem te vallideren als naer behooren,

Actum desen .. april 1760 ende was
onderteekent Gillis Buyse.

Den onderschreven meyer der prochie van Helderghem, lande van Aelst, relateert desen voorenstaende laet wete gepubliceert te hebben ende eene gelijcke geafficeert te hebben op fden 27e april 1760, ter plaetse ordinaire, ten uytcommende vande volckeren uyt den goddelijcken dinst der hooghmisse, in tecken der waereyt hebbe dese ondertekent, date ut ante ende was ondertekent, Peeter Scheerlinck, meyer.

Meyer, borgemeester ende schepenen der prochie van Helderghem, land van Aelst, verclaeren ende certifiëren, soo sij doen bij desen dat op den derden juny 1760, alhier 't onsen vierschaere gecompareert is Gillis Buyse onsen insetenen ende aen ons heeft geexibeert relaes van gedaene publicatie ende affictie hier nevens gevoeght, verclaeren wij voorts dat in consignatie van de gedaene publicatie bij den selven laet wete alhier voor ons niemant en is gecompareert ofte overgegeven en heeft eenighe mondelinghe ofte schriftelijcke oppositiën tot het beletten vande erectie vanden selve olie molen, in oorconden der waereydt hebben wij delse onse wettelijcke acte declaratie aen den voornoemden Gillis Buyse wel willen verleenen om hem te vallideren als naer behooren, actum in vierschaere vanden derden juny 1760 ende was ondertekent...

Aende seer Eerw. edele ende voorsienige heeren mijn heeren de gedeputeerde van de Staeten van Vlaenderen

Supplierende verthoont in alle respect Gillis Buyse, insetenen de prochie van Helderghem, lande van Aelst, dat op het versoek van U edelen erkennende de groote utiliseyt die voor comt aen het

publiq met te argementeren de fabrieken binnen de provincie van Vlanderen ende naemeslijck die geschieden van het gewas vande selve provincie, de majesteyt voor den termijn van twee jaeren gratis aende insetenen vande selve provincie gheaccordeert heeft octroy ende permissie om te moeghen erigeren olie 1molen, midts bij den versoeker doende kerckgebodt, om te ondervinden ofte imant seght jegens het selve etablissement soude verstaen te opposeren, het gone den suppliant heeft doen gebeuren op den 27e april lestleden, ingevolghet het orgine.. last ende relaes van publicatie hier nevens gevoeght, blijkende met den act vanden derden juny lestleden alhier insgelijckx gevoeght dat daer jegens niemand sijn en heeft geopposeert, oorsaecke van sijne toevlucht tot U Edele Heer Eerw. ende Edelen.

Godtzindelijck biddende gedient te wesen voor den suppliant intercederent ten eynde vn aen hem gratis te besorgen het octroy informa, niet jegenstaende den termijn van twee jaeren geexpireert is, midts den suppliant noyt en heeft geweten den selven bepaelt geweest te sijn ende oock als nu de selve redenen van publicque utiliteyt voor de provincie militeren als voor desen tot de gratie, ende was ondertekent Gillis Buyse.

(Bailliu, borgemeester ende schepenen der prochie van Esche, lande van Aelst, verclaeren ende certificeren soo wij dan bij desen dat op den .. mey 1760 alhier 't onsen vierschaere gecompareert is onsen insetenen ende aen ons heeft geexibeert relaes van gedaene publicatie ende affictie daer bij tenderende tot het oprichten ende stellen eenen peirden meulen tot het staempen van olie, breedte als bij den sel-

ven laet weten ende relaes van publicatie ende affictie met nevens gevoeght verclarende wij voorts dat in consiquentie van de gedaene interpellatie bij den selven laet weten alhier voor ons niemant en is gecompareert ofte overgegeven heeft eenighe mondelinghe ofte schriftelijke oppositien tZot het beletten van de erectie vanden selven olie meulen, in oorconde der waarheydt hebben wij deze onze wettelijke acte declaratoir aen den voornoemden zullen wel willen verleenen om hem te valideren als naer behooren,

actum in ordinaire vierschare.

Aankopen en betalingen voor aankoop van de oliestampmolen

Item betaelt over coop van eenen olem (Olm, boom) aen Jan Daeseleer tot Helderghem 7 guldens 5 stuyvers.

Item van gelijcken vercoop van eenen olem aen Benedictus Van Impe tot Helderghem 7 guldens 5 stuyvers.

Item aen Judocus de Vriys (De Vries) ende Pieter de Vuyst tot Ayghem over coop van dry eecken (Eik), betaelt tot 31 guldens 10 stuyvers.

Item oock betaelt aen Joannes Pardaens tot Helderghem over coop van een eecke tot 10 guldens 10 stuyvers.

Item oock betaelt aen Peeter van Traeppen tot Ayghem over coop van eenen oÛlem tot 8 guldens.

Item noch betaelt aen den greffier van Erzele over coop van het coninckxhoofd met den block onder de slagbanck tot 7 guldens.

Item betaelt aen Geeraert Rauwers tot Helderghem, temmerman over aebeyt van temmeren met sijnen knecht tot de somme van 31 gulden 10 stuyvers.

Item aen denselven noch betaelt over coop van een duysent 50 voeten paupe-lieren bert tot 24 guldens.

Item aen Adriaen Muylaert tot Nederasselt over coop van 950 bert betaelt tot de somme van 24 guldens.

Item betaelt aen Jan Baert tot Hofstaede over een... tot de somme van 7 guldens.

Noch betaelt aen (geen naam) over acijren ? schragen tot 12 guldens.

Item noch betaelt over levering van een heele uyt rundelairen schroyen te maecten tot 19 guldens.

Over het maecken vande selve tot...

Item aen Sieur Schaufeleer tot Ninove over twee eijen tot ...

Item over 7000 naegelen tot 1 gulden 8 stuyvers het duyst 't samen 5 guldens 12 st.

Over twee cloeten op den meulen 1 /gulden 10 stuyvers.

Item noch over dry maeten, pot, pinte ende half pinte met het eycken tot 1 gulden 9 st

Item over den smout emer met den peglstock tot 2 guldens 6 stuyvers.

Over eenduyt olyecoelen tot 7 guldens.

Over de saecken betaelt tot acht ellen met het gaeren om derselve te maecken tot 8 guldens 7 stuyvers.

Item betaelt aen den mulder van St aentelinckx over de slagbalqcke tot 46 guldens.

Item aen Peeter Dooche tot Wighelen over leveringhe van 1500 pannen en twee bundels latten en 15 voorstpannen 114 guldens 4 stuyvers.

Item betaelt tot Ninove over seven duy-sent naeghelen tot de somme van 9 guldens 5 stuyvers.

Item betaelt aen Pieter Neynove (Nieuwenhove ?), metser over aerbyt van de pannen te leggen op het stampmeulen tot 7 guldens 13 stuyvers.

Item betaelt aen den Keteleir tot Erzele over coop van eenen olem tot de somme van 10 gulden 10 stuyvers.

Item noch betaelt aenden metser over arbeyt van metssen tot de somme van 21 guldens 9 stuyvers.

Item betaelt aen Sebastiaen Temmerman 22 gulden.

Item betaelt aen Pieter Tybaert, meester moelen maecker tot 84 guldens ... over het maecken van het drayende werck van den moelen 84 guldens.

Item betaelt aen Adriaen de Pauw tot Aelst, meester smet over het maecken van het groot yser tot 203 guldens 5 stuyvers.

Aen den selven over ses pont naeghe-

len tot 1 gulden 5 stuyvers.

Item betaelt aen Niclaes Paternotte over leveringhe van dry moelensteenen tot 330 guldens.

Noch betaelt aen den mulder van Wansele over eenen steen om onder de slagbanck (Slagbauck, slagbeuk ?) te leggen vier guldens 10 stuyvers.

John Scheerlinck

Bron : R.A.Ronse, Archief familie Buyse, nr. 559 - nr. 4.

Lezers schrijven



*Mijne Heren,
Graag had ik gereageerd op het artikel van Roger De Troyer over de kiezerslijst van Helder gem 1900-1901, verschenen in ons tijdschrift "Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert" (jaargang 16, 1996, nummer 1).
In vermeld artikel is er sprake van Pieter Jan Van den Neucker die gehuwd zou zijn met Joanna Van Vaerenbergh. Dit is echter verkeerd. Pieter Jan Van den Neucker huwde te Aaigem op 23/08/1892 met Maria Catharina De Clercq. Joanna Van Vaerenbergh is de moeder van Pieter Jan Van den Neucker.
Getekend: William Van den Neucker.
Waarvan akte (de redactie)*

200 jaar geleden geboren:

PASTOOR VAN HOEYMISSEN, WELDOENER VAN KERKSKEN



Ferdinand Van Hoeymissen (1) werd op 24 maart 1796 net twee eeuwen geleden, te Uitbergen geboren. Het was de periode dat de godsdienst heel wat te lijden had onder het regime van Napoleons wapenfeiten op dat vlak algemeen bekend zijn. Niettemin zou Van Hoeymissen zich na de Franse bezetting in het seminarie begeven om op 4 december 1823 in Mechelen tot priester te worden gewijd. Reeds enkele maanden daarna werd hij op 12 juli 1824 in Sint-Niklaas tot onderpastoor benoemd. Niet

voor lang echter, want op 11 november 1825 verhuisde hij naar de Sint-Martinusparochie te Kortrijk, waarna hij op 25 januari 1829 onderpastoor werd te Moerzeke. Ruim drie jaar later, op 15 november 1832, in het begin van de Belgische onafhankelijkheid, werd hij in Kerksken tot pastoor benoemd. Hij was dus vrij jong om die functie te bekleden maar de toekomst zou uitwijzen dat hij zijn taak ter harte nam en zelfs nergens anders meer dienst zou doen.

Pastoor F. Van Hoeymissen zou zich ontpoppen als een harde werker en was steeds begaan met het lot van zijn parochianen. Naast het uitdragen van het evangelie was hij begaan met de minst bedeeden en om die te helpen kreeg hij gelukkig de steun van de gegoede burgerij. Tot deze categorie behoorde o.a. Delphina Schouppe. Zij was gedurende 31 jaar prefecte van de Congregatie en zeer milddadig voor de kerk en geestelijkheid: *"'t Was zij die met geld en goed het klooster hielp stichten, zij wilde moeder zijn der weezen en beschermer van den ouden zieken werkman"*. (2) Delphine Schouppe was in die periode een stichtend voorbeeld voor ander ingezetenen van Kerksken want gedurende haar leven, van 1824 tot 1904, heeft zij tientallen gezinnen geholpen.

Gedurende vele maanden heeft pastoor F. Van Hoeymissen zich daadwerkelijk ingezet tijdens de voorbereidingen om in Kerksken een stichting van het klooster

van Oubraker op te richten. De bouw van de eerste lokalen kostte enorm veel geld maar het was een dringende noodzaak om de jeugd tot het katholieke onderwijs aan te trekken, vooral in een periode dat de vrijzinnigen zich op dat vlak begonnen te roeren en strijd leverden "tegen de instellingen der Papen". Om de bouw te bekostigen ondernam pastoor van Hoeymissen een bedeltocht om fondsen te verzamelen voor het oprichten van een paar klassen en om dit doel te bereiken organiseerde hij activiteiten waarvan de opbrengst aan deze bouw besteed werd.

In een brief aan een Aalsters weekblad uit die periode lichtte hij het succes toe van zijn onderneming en betuigde hij zijn dank voor de enorme financiële steun vanwege de bevolking: " *Wy komen onze hartelyke dankbaarheyt bewyzen door middel van uw geëerd weekblad aan al die liefdadige herten, die reeds door gunsten, onze tentoonstelling luyster komen byzetten, en door 't nemen van loten gelykelyk mede te werken tot het opbouwen van ons gestigt van weldadigheyt. Gelyk al de parochianen van Kerxken toejui-chen, in deze noyt genoegzaam geprezene onderneming zoo zullen wij ook hunne schuldige dankbaerheyt bewyzen met den voorkeur te geven aen al de gene die ons ter hulp komen, hetzy winkeliere of andere stieldryvende persoonen, hierom zullen al de voorwerpen den naem van den gever draegen. Doch wy wenschen uyt ganscher herte dat de inzigten van alle weldoeners der armen hooger mogen klimmen, en niets anders voor oogen hebben dan hun offerande aen God op te dragen in den persoon der armen, op dat hy die aenzie als aen hem zelve gedaen. Hebben wy tot heden toe geenen byzonderen oproep gedaen tot de inwooners der*

stad Ninove 't is niet dat wy hunnen iever tot liefde werken miskennen, maer alleenlyck, omdat wy daer geenen persoonen gesproken hadden om zich met het ontvangen van giften en uytgaven van loten te belasten, maer nu, dat M. Germanes, in het paviljoen by het stadhuys, te Ninove, en M. De Paepe, koopman in kolen, die edele zaeke willen aennemen, smeeken wy hunne hulp af met die van alle goede christenen ". (3)

Wat de loten betrof, moesten de nummers van de winnende loten in de Denderbode afgedrukt worden en de prijzen afgehaald bij J.B. De Winter "hoefsmid te Kerxken".

Pastoor van Hoeymissen heeft heel waarschijnlijk nog meer manifestaties georganiseerd om aan financiën te geraaken ten bate van de bevolking. Zijn tombola was nog maar amper achter de rug of hij kwam met een tentoonstelling voor de dag met waardevolle prijzen, hoogstwaarschijnlijk met daaraan een tombola verbonden aangezien hij de prijswinnars bekend maakt : " *In de expositie van Kerxken zyn de twee schoonste pryzen door de hertogin van Braband en door de eerw. heer pastoor van Woubrechtgem behaeld. De hertogin heeft een boffet gewonnen ter weerde van 100 fr, den heer Pastor een kaffestelsel van 80 francs weerde. Deze fraeye expositie derzelver goed beleyd en vruchtbaren uytslag strekken tot eer en verdiensten van d'achtbare gevers en vooral van den eerw. heer pastor van Kerxken die, om zynen onvermoeibaren iever tot welzyn zyner parochie, de zegening van gebenedyding van elkeen hoogst weerdig is". (4)*

Pastoor Van Hoeymissen zorgde niet alleen voor het zieleheil van zijn parochianen maar hij was tevens buitengewoon sociaal voelend, vooral tijdens de hongerperiode tussen 1840 en 1860. Zijn werk was gericht op hulpvaardigheid voor de arme en dit bezorgde hem een enorme en terechte populariteit bij alle inwoners.

Dit zou duidelijk blijken bij de viering van zijn vijftigjarig priesterschap in december 1873. Geheel het dorp was in feest en iedereen was op de been, niet zozeer om het spektakel niet te missen maar vooral om sympathie te betuigen aan de jubilerende priester, die zich gedurende een halve eeuw verdienstelijk gemaakt had en zijn apostolaat in de ware zin beoefend had: *“ De inwoners onzer parochie wilden de herinnering der heilige gebeurtenis waarnemen om aan den jubilaris hun dankbaarheid en genegenheid te toonen, aan hem die sedert gedurende 41 jaren hun herder is. De Heer Pastoor is de weldoender onzer gemeente onder zedelyk en stoffelyk belang: iedereen heeft aanspraak op zijn zorgen en liefde, en Kerkxken, waar ondankbaarheid en onverschilligheid onbekend zijn, heeft geene moeite gespaard om de Jubilaris eene welverdiende hulde te schenken”*.

“ De huizen waren zonder eenige uitzondering ten prachtigste versierd. Het pauselijk vaandel en de vaderlandse dtijkleurvaan wapperden op ieders woning, ja ook op het hoogste des torens als om onze dankbaarheid in de verte te verkondigen. Tallooze jaarschriften, met smaak opgesteld en met kunst bewerkt, gaven de huidige omstandigheid en de vreugdegevoelens te kennen. De kerk, alhoewel gansch ongeschikt tot eenige versiering,

leverde een heerlijk schouwspel op, het was daar dat de plechtigheid aanvang moest nemen”. (5)

Reeds om halftien in de morgen werden de klokken geluid wat de aanvang van de feestelijkheden moest aankondigen. Aan de kerk vormde men een stoet om de gevierde pastoor in zijn pastorie af te halen? Onder hen bevond zich een aantal priesters, enerzijds die in Kerkxken geboren waren en anderzijds de onderpastoors die in de parochie onder E.H. Van Hoeymissen gediend hadden.

Aan het pastorale huis werd de jubilaris eerst begroet door de schoolkinderen, geschenken werden aangeboden en gelegenheidsliederen gezongen. Tijdens zijn tocht naar de kerk werd hij overal en door iedereen toegejuicht. Pastoor Van Hoeymissen droeg zelf het misoffer op, bijgestaan door de priesters afkomstig uit Kerkxken. Na het evangelie werd het sermoen gehouden door E.H. Van Bellingen, onderpastoor van Wachtebeke. Hij was uiteraard vol lof over de verdiensten van de jubilaris die *“ de gewijde plichten als herder gedurende zijn verblijf op Kerkxken getrouwelyk en met zelopoffering gekweten had”*. (6)

Het was bijna middag toen de plechtigheid eindigde en daarna werd aan de familie en vrienden een gastmaal aangeboden in het klooster, in aanwezigheid van de deken van Aalst. Deze drukte de wens uit *“zulke zalige levensbaan bekroond te zien door het stichten van een weezenhuis en het opbouwen eener nieuwe kerk, ontwerpen die de achtbare jubilaris sedert vele jaren gevormd heeft”*. (7). Daarna drukte burgemeester L. Meganck de hoop uit dat, indien de

† Halde aan den Eerweerden heer VAN HOLLAND, Pastor-Jubilaris.
KERKXKEN, 1852-1882.



erhef, mijn stem, verhef thans uwe toonen,
Ter eere van Hem, den Held van dezen dag,
De Priester Gods, die bij al zijne kroonen,
De Jubelkroon heden nog tellen mag,
Die Vijftig Jaar als PASTOOR heeft gestreden,
En strooide hier het heiligmakend zaad;
AAN GOD vooreerst, ons vur'ge dankgebeden
Voor Hem die nog aan 't hoofd van Kerkxken staat.



Er was een tijd dat Kerkxken stond te beven
Voor al d'ellend die haar zoo vreeslijk sloeg;
Wie heeft alsdan den nood teruggedreven,
Wie was 't die d'armoe uit ons midden joeg?

De Priester Gods, den Engel onzer streken,
Den jongen Held, die kloek en onverzaat,
Zelfs in het Hof dierf gaan ten beste spreken,
En Jubilaris in ons midden staat.



Wie was 't die hier de Nijverheid deed bloeien,
En weelde-bracht, waar armoe was voorheen?
't Was hij voor wie wij heden bloemen strooien,
Wijl groot en klein vereen'gen hun geheên :
Ten dank den Heer die ons Hem heeft gegeven,
Den kloeken Man in priesterlijk gewaad,
Die eer en deugd in Kerkxken heeft verheven
En Jubilaris in onzen midden staat.



Aan hoogerhand kwam men zijn roem te melden,
Zijn faam vloog rond, gedrukt op perkament,
Maar reiner lof oogstte hij op Kerkxkens velden,
In d'barten waar zijn liefde staat geprent,
Geprent om 't Goed dat hij hier wist te stichten ;
Geprent door dankgevoel dat nooit vergaat,
Geprent zoolang de Zonne ons zal lichten,
Zoolang in 't Dorp een huiske rechte staat.



Aan U, Herder, aan U is thans gegeven,
Te zien het nur, het heilig ure slaan,
Als al uw Volk, door dankbaarheid gedreven,
Uw Grijsz hoofd met zegen komt belaân;
Aanvaard, aanvaard de zuivre liefdeblijken,
Aanhoor den wensch, van heden en altijd,
Moog' dag aan dag uw kroone nog verrijken,
O waarde Man, die Jubilaris zijt !



jubilaris ooit zijn vijftigjarig verblijf in Kerksken zou vieren, dit in de nieuwe kerk zou gebeuren. Zijn eerste wens zou in vervulling gaan maar voor de tweede moest hij nog wachten tot 1892 want toen werd ze pas hersteld en vergroot.

De feestelijkheden werden 's avonds met een "*algemeene en schitterende verlichting*" besloten, evenals met een "*fakkeltocht ingericht door de bloeiende zangmaatschappij, die zoo veel bijbracht tot het ophelderen des feestes*". (8)

Men koesterde uiteindelijk de hoop "*binnen 9 jaren met meer vreugde de vijftigjarige jubelkroon als pastoor voor onzen herder te mogen vlechten*". (9)

De droom van de dorpsbewoners zou werkelijkheid worden want begin oktober 1882 kwam de bevolking opnieuw massaal op de been om pastoor Van Hoeymissen nogmaals met een grootse viering haar dank te betuigen voor zijn onvermoeibare inzet op sociaal en geestelijk vlak.

Dit gebeurde echter nog in volle schoolstrijd maar niettemin lag in de viering een teken van verzoening. Alle parochianen hadden hun huizen versierd "*tot zelfs de officieële onderwijzer toe*"(10) en met jaarschriften en spreuken drukten zij hun erkentelijkheid uit.

De toen 86-jarige pastoor Van Hoeymissen had aan Kerksken een andere dimensie gegeven. Hij was er aangekomen op een ogenblik dat de bevolking armoede leed maar door zijn onverdroten inzet op sociaal vlak had hij zijn parochianen niet zozeer tot welstand geleid maar wel een human bestaan bezorgd. Bij de

viering van zijn vijftigjarig priesterschap hadden zijn discipelen dit niet vergeten en bij de viering van zijn halve eeuw verblijf in Kerksken "*overtrof dit jubelfeest al de andere in luister en in eenparigheid*". (11) Voor Kerksken was dit een onvergetelijke en ongeëvenaarde gebeurtenis. Eens te meer was iedereen op de been en werkte mee om de pastoor de grootste en meest verdiende eer te betuigen. Maar niet alleen de inwoners van Kerksken eerden hem op verschillende manieren, want zowel wereldlijke als geestelijke vooraanstaanden kwamen naar de pastorie om aan de feestelijkheden deel te nemen.

Het was een drukke dag voor de pastoor, want reeds vroeg in de morgen kwam men hem aan zijn woonst afhalen: "*De stoet, rond 9 ure in het klooster gevormd en bestaande uit de katholieke scholen en andere liefdadige inrichtingen, ging naar het pastoreel huis om daar den vromen herder te begroeten en hem geschenken aan te bieden. De E.H. pastoor, omringd door Z. Eerw. Heeren Dekens van Aalst en Ninove, Mgr. de Haerne, volksvertegenwoordiger, Mr den Senator Leirens, de H.H. Van Wambeke en de Sadeleer, volksvertegenwoordigers, door de priesters inboorlingen van Kerksken en zijne voormalige onderpastoors, alsook door talrijke geestelijken en leden zijner familie, kon zijne tranen niet bedwingen bij het zien van dien prachtige stoet, waar plaats genomen had alles wat hem lief was, en bij het hooren van die gelukwenschen ontsprongen aan de dankbare herten*". (12)

De leden van de door hem opgerichte kantschool voerden nog een zangstuk uit waarna de stoet hem vergezeld naar de kerk waar hij een dankmis

opdroeg. Hier werd hij bijgestaan door de priesters van Kerksken en een familielid-priester. E.H. Cocquyt, onderpastoor van Erembodegem, verzorgde het sermoen en uiteraard zette hij de kwaliteiten van de jubilaris nog eens dik in de verf. Hij loofde hem om zijn *“ waar geloof, eene onvervreembare gehoorzaamheid en eene nooit onderbroken broederlijkheid”*, zonder daarbij de stoffelijke weldaden, die hij aan de arme bevolking van Kerksken geschonken had, te vergeten.

Na het Te Deum *“ trok men naar de welversierde katholieke meisjesschool”* waar de jubilaris zijn genodigden ontving en waar *“ het katholiek fanfarekorps van Haaltert, dat zoo zeer het feest opluisterde, hare beste stukken speelde en de jubilaris eenen prachtigen bloemtui aanbod”*. (13)

Via de deken van Aalst werd hem de bijzondere zegening van Paus Leo XIII overgemaakt. Vanwege de voormalige onderpastoors van zijn parochie en *“priester-inboorlingen”* van Kerksken kreeg hij uit handen van E.H. Scheerlinck een prachtig geschenk. Als laatste bracht Mgr De Haerne hulde aan de jubilaris met herinneringen aan de tijd toen E.H. Van Hoeymissen onderpastoor was in Kortrijk.

De feestelijkheden werden eens te meer spetterend beëindigd: *“Eene prachtige verlichting sloot dit feest, voor altijd in het geheugen der inwoners geprent. Onnoodig iemand te noemen, iedereen deed zijn beste en de duizenden toegestroomde vreemdelingen waren het eens om te bekennen dat Kerksken laatstleden Dinsdag een leven van vijftig jaren zelfopoffering en priesterlijke waardiglijk herdacht en beloond heeft”*. (14)

Pastoor Van Hoeymissen overleed op dinsdag 8 maart 1887 *“op gezegenden leeftijd van bij de 91 jaren”* na ruim 54 jaar parochiaal werk in Kerksken; *“de vrome herder was vooral een groote menschenvriend, en heeft onvermoeibaar gewerkt om den toestand der arme volksklas op zijne parochie te verbeteren”*. (15)

Julien De Vuyst

- (1) Zie ook bijdrage van Paul Temmerman in Mededelingen HK Haaltert
- (2) De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 10 juni 1904, blz. 48
- (3) De Denderbode, 26 aug. 1855, blz. 2
- (4) De Denderbode 13 jan. 1856, blz. 2
- (5) De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 12 dec. 1873, blz. 262
- (6) Idem
- (7) Idem
- (8) Idem
- (9) Idem
- (10) Ibidem, 6 okt. 1882, blz. 182
- (11) Idem
- (12) Idem
- (13) Idem
- (14) Idem
- (15) Idem
- (16) Ibidem, 11 maart 1887, blz. 260.

Ons kunstpatrimonium verrijkt

In de parochiekerk van Kerksken werd op Hemelvaartdag de nieuwe Kruisweg ingezegend. Het is een bronzen kunstwerk van **May Claerhout** uit Westmalle.

Graag onze gelukwensen aan de kunstenaars, aan E.H. Pastoor De Wilde en aan de Heer Voorzitter en leden van de Kerkraad voor deze kunstrealisatie